

Fra Agrippas Hund til den Zeprastribede Puddelkerne.

Gert Maarlow Nicolaisen

*Agrippa kept a Stygian pug¹
I'the garb² and habit of a dog
That was his tutor and the cur³
Read to th'occult philosopher
And taught him subtly to maintain
All other sciences are vain.*

Samuel Butler

Hvis du har det på samme måde som jeg, og altså holder af at vagabondere langs bibliotekers reolsystemer for så at vælge en bog her eller der, måske tiltrukket af titlen eller bare af tilfældet, så kender du sikkert også de sammentræf, der nu og da kan opstå. Hændelser, hvor man undrer sig over hvordan nedskrevne tanker, ord og handlinger, har udløst senere genklange i overraskende sammenhænge. Du har måske bemærket hvordan samme metaforer og udtryk dukker op igen og igen, uden at en sammenhæng altid lader sig påvise. Det ser ud til, at det symbolsprog som vores menneskelige bevidsthedsliv befatter sig med, når vi skal beskrive ubevidste, halvt forståede eller egentligt ubegribelige foreteelser, henter sit udtryk ved et fællesudspring, en kerne i vores væsen, som tid og sted kun har meget ringe indvirkning på.

Renæssance mennesket Cornelius Agrippa von Nettesheim er en af dem, der ud fra sådan en betragtning kalder på nærmere undersøgelse. Mandens omskiftelige liv i renæssancens medlidenhedsløse scenari kan tage sig fuldstændig ligegyldigt ud set med vores øjne, hvis ikke hans historie indeholdt en morsom detalje, der bliver et særligt incitament til eftertanke, og hvis ikke en tilsyneladende lidt bizar bogtitel henleder opmærksomheden på ham. Ad sære veje viser det sig, nemlig at en pudsig bogtitel fra vores tid henviser til en urgammel ballade om bål og brand og det der er værre.

---

¹MOPPE

²KLÆDEBON

³KOTER ELLER SJOVER

Heinrich Cornelius Agrippa von Nettesheim (1486-1535)

Agrippa kom til verden 14. september i Köln. Navnet er et klassisk romersk kejsernavn dannet af ordene smerte og fod, og udtrykker at dets bærer er født med fødderne først.⁴ Livet blev hovedkuls og omtumlet for Agrippa. Ligesom den samtidige uregerlige omvandrende kirurg Paracelsus, var Agrippa en intuitiv forgangsmænd for en videnskabelig retning, som mere besindige og systematiske efterfølgere kom til at underbygge og videreudvikle. Agrippa selv nåede at prøve gældsfangsel, sult og fattigdom. Han arbejdede for Kongen og for byen Metz. Han var bylæge i Freiburg og historieskriver i Lyon.

Agrippa var doktor ved juridisk fakultet, teologisk fakultet og kunne kalde sig doktor i medicin. En periode gjorde han tjeneste som soldat, men opgav aldrig sine akademiske arbejder. Opfindelser indenfor eksempelvis krigsmateriel, og optiske instrumenter til astronomiske observationer dokumenterede hans ukuelige anlæg for nytænkning inden for de mest overraskende gebeter.

Det ægteskabelige liv blev ikke underlagt ringere turbulens end hans øvrige tilværelse. Ikke mindre end tre ægteskaber. Heraf endte de to første med konens tidlige død, mens tredje kone, angiveligt skulle have blottet en skøges natur meget tidligt efter ægteskabets indgåelse.

Disse fortrædeligheder til trods elskede han kvinden som art, og lagde ingen form for skjul på sin agtelse. Forelskelsens uomgængelige og varige karakter lyser ud af hans gerning, tag nu denne bogtitel som eksempel:

"On the Nobility and Pre-eminence of the Feminine Sex".⁵

Værket var et opgør med den misogyni, der var en hovedstrømning i epoken og et bærende element i samtidens hekseforfølgelser.⁶

Samtidens syn på det usædvanlige, det lidt unormale og okkulte, ja og måske i særlig grad det fremragende, var præget af hekseprocesserne og trængte til lidt modsigelse. Dominicanermunkene Kraemer og Sprengers havde gjort sig lærde og velunderbyggede tanker, under pavelig bevågenhed, om det ondes manifestation, som de udgav i *Malleus Malleficarum*. Værkets voldsomme udbredelse skyldtes ikke mindst Gutenbergs opfindelse af bogtrykken. Det må have taget samtidens humanister på sengene for Kraemer og Sprengers tankegange spredtes over hele samtidens Europa med den veloplagede, der kendetegner alle forfriskende teorier med accept på højeste sted. *Malleus Malleficarum* kom til at afstikke kursen overfor divergerende personligheder og meninger, samt alt hjælpeløst og medlidenhedsvækkende af menneskeslægten gennem nogle århundreder, og *Malleus Malleficarum* kom til at blive hekseprocessernes ideologiske grundlag. Psykiateren Zillboorg, der indgående har arbejdet med emnet, mener, at det oftest drejede sig om personer vi i dag ville betragte som psykiatriske patienter, der dengang blev anklaget for hekseri og senere prydede toppene af heksebålene. Men bålene kom til at præge epoken, og vi der ser deres spor i eftertiden kan henfalde til forundring over hvordan det kunne finde sted?

På denne dystre baggrund udgav Agrippa i 1525 bogen "*Occult Philosophi*",⁷ som han havde skrevet 15

⁴ AEGRITUDO OG PES, BETYDER SMERTE OG FOD

⁵ ZILLBOORGS OVERSÆTTELSE

⁶ DETTE FORHOLD ER VÆSENTLIGT, DET AFSPEJLES OGSÅ I TRAGEDIEN FAUST, HVIS SLUTLINIE LYDER " DET EVIG-KVINDELIGE DRAGER OS TIL."

⁷ ZILLBOORGS OVERSÆTTELSE

år tidligere. Ikke længe efter (1532) udgav han "*De Vanitate Scientiarum*"⁸ et værk, der optog dialogen med det foregående. Agrippa blev med de to værker en af de første, der gjorde kvalificeret indsigelse mod den praksis, at en gruppe der siden Hippokrates og Galen havde været en del af lægens arbejdsområde, nu var blevet trukket ind under det klerikale, og gjort til genstand for fordømmelse, skyld og skam.

1518 var Agrippa advokat i Metz. Byen var på den tid noget af en heksekedel, hvor pest, inkquisition og reformation samtidigt gjorde tilværelsen usikker for folk. Ikke mindst Luther fik de lærde gemyttet i stødet, og en mand med Agrippas baggrund måtte jo involvere sig. De lokale heksebrændinger har måske også stødt hans akademiske manchetter. Det siger sig selv, at et menneske der førte sig frem mod heksebrænderne som Agrippa gjorde det og vovede den påstand, at de der gjorde krav på at være "kristus var antikrist", han løb endda risiko for at ende sit liv til duften af brænderøg, eller i hvert fald for at dø fattig og alene. Og selv Erasmus fra Rotterdam, der ikke ellers var udpræget vag eller hæmmet af konformisme, udtrykte ønske om at Agrippa måtte besinde sig.

Agrippa besindede sig ikke. Han har skrevet med bålet knitrende under sit arbejdsbord, og har antagelig kun undgået et overgreb i kraft af sin prestige. Det er en interessant tankeleg at forestille sig hvad den jævne mand, eller vulgus som skolarene kaldte ham, havde af mening om, at en person med tre doktorgrader skulle være forhekset. Et sådant forehavende har næppe kunnet gennemføres, uden at kompromitere samtlige lærdes autoritet alvorligt. Man har dog alligevel tilsyneladende leget lidt med tanken, og har været tæt på, det fremgår af en hans elevs efterladte papirer.

Uden at man på nogen måde kan beskyldte Agrippa for at være misantrop, fik hans tilværelse til tider et noget tilbagesøgt præg. Ikke mange andre end hans sorte puddelhund gjorde ham selskab i kriseårene. Rygtesmederiet omkring hans person var som man kan forvente det. En senere ballade skrevet af Southey lader ane hvad man gik og diverterede sig med af historier:

*"The letters were written with blood therein
And the leaves were made of dead men's skin"*

Som man kan iagttage var der tale om krig. Ikke på saglige argumenter eller konventionel politisk magt, nej - der foregik et spil om opinionen med alle midler. Den sorte puddel skulle blive viklet ind i dette intrigespil, på en lidt sørgmunter måde, da man fremsatte den tese at hunden stod i ledtog med den onde selv.

Johann Wier (1462-1516) var en periode elev hos Agrippa og boede derfor i dennes hjem. Wier, der fortsatte Agrippas kamp mod hekseforfølgelserne, var selv en flittig skribent. Mellem hans arbejder skal der foreligge en beskrivelse af den historiske person Faust.^{9/8/}

Spørgsmålet om Agrippas hund og om hvorvidt den var besat eller ikke, har Wier taget op i sin

---

⁸ "OM VIDENSKABERNES FORFÆNGELIGHED." VANITATE SKAL HER RIMELIGVIS LÆSES SOM ORDET BRUGTES I BAROKKEN; MED EN FORSKYDNING AF BETYDNINGSSINDHOLDET I RETNING AF FORGÆNGELIGHED.

⁹ GEORG FAUST (F 1480 ELLER 1490 - CA. 1540)
MANDEN ER FØDT I MANHEIMS NÆRHED I EN LILLE BY VED NAVN KNITTLINGEN. HANS EKSISTENS BEKRÆFTES AF ADSKILLIGE KILDER BLANDT ANDET LUTHERS VEN PHILIP MELANCHTON.

beskrivelse af opholdet hos Agrippa. Historien skulle efter Wiers opfattelse ikke gå i glemme, måske ikke mindst fordi han selv havde måttet svare for sit eget forhold til fristeren ved en senere lejlighed. Da Bodin, der reagerede voldsomt mod Wiers bøger, havde hævdet, at Wier, som elev af alle tiders heksemester måtte betragtes som den ondes håndgangne mand. Et synspunkt man søgte at underbygge med det faktum, at Wier ofte var blevet set lufte Agrippas hund, der også efter Bodins udsagn skulle være den inkarnerede onde selv. Wier udtrykte følgende om sagen:¹⁰

” Det er mig umuligt at ophøre med at forundres over hvordan mennesker af høj estime kan tale og skrive sådanne umodenhed naragtigheder, med mindre det blot er lavsindet og tom plapren. Jeg kendte den sorte hund udmærket mens jeg var i Bonn. Det var en hund af moderat størrelse og hans navn var Monsieur; såre ofte når Agrippa var ude at spadserere, måtte jeg følge ham altilmest jeg førte hunden i et reb. Det var en almindelig, menneskelig hund og dens herre udstyrede ham med en ledsager, en tæve af samme farve og statur; han anskaffede hende mens jeg var der og gav hende navnet Mademoiselle. Som jeg ser det, var Agrippa's næsten barnlige kærlighed overfor denne hund, som er almindelig for nogen mennesker, årsag til al den sindssyge sladder. På given foranledning, kunne han finde på at kysse ham; han lod ham sidde ved bordet ved min side og tillod ham at sove i sin seng. Hunden vagabonderede rundt i vores studerekammer og kunne finde på at lægge sig mellem manuskripter af høj værdi endog på vores almindelige studerebord. Det er også muligt at det meste af snakken skyldtes den omstændighed at min vært for det meste sad i sit varme hus og kun gik ud en gang om ugen eller så, han vidste altid hvad der foregik ude i verden; selv da jeg levede der tilskrev nogle naragtige personer dette til at hunden var djævelen, i realiteten var situationen følgende: Agrippa modtog dagligt breve fra forskellige lande skrevet af tidens mest lærde mænd.”

Wolfgang Johann von Goethe (28.8.1749-22.3.1832)

Årene 1773-75 antages at være den periode, hvor digteren Goethe skrev det oprindelige, beskedne udkast til dramaet Faust. Arbejdet er senere udgivet under titlen Urfaust. Dette tidlige drama er ligesom de senere Faustdramaer skabt over en historiske figur, men det har endnu slet ikke den endelige tragedies omfang og forløb. Blandt andet har det indledende møde med Mefistofeles endnu ikke fundet sin endelige form i Urfaust.

Ved siden af sit arbejde som embedsmand i Weimar, hvor han fik ansættelse i 1775, og hans enorme aktiviteter som digter, var Goethe en engageret naturvidenskabsmand. Han udgav i 1790 værket *"Metamorfosen der Pflanze"* og senere kom hans farvelære. Det er antagelig på baggrund af sine naturvidenskabelige studier at Goethe blev opmærksom på en detalje, som han senere lod sig inspirere af under udarbejdelsen af det endelige Faustdrama.

Sent den 27. marts 1784 skrev Goethe følgende passage til sin veninde Charlotte von Stein:

" Ich habe eine anatomische Entdeckung gemacht, die wichtig und schön ist. Sage aber niemand ein Wort. Herdern kündigts auch ein Brief unter den Siegel der Verschweigenheit an. Ich habe eine solche Freude, dass sich mir alle Eingeweide bewegen."¹¹

¹⁰(Z.P. 237.)

¹¹ JEG HAR GJORT EN ANATOMISK OPDAGELSE, DER ER BÅDE VIGTIG OG VIDUNDERLIG.

Et halvt år senere forelå hans afhandling om "*das Zwischenkieferknochen*"¹². I forbindelse med dette arbejde har Goethe læst de værker af Galén, Hunter, Vesalius og den danske Winslów, der dengang repræsenterede lægekunstens hovedhjørnestene. Han har drevet sammenlignende anatomi, og har blandt andet studeret forholdet mellem humane kranier og hundekranier. Goethes interesse for medicin var væsentlig og har sat sig spor i hans værker. I "*Digtning og Virkelighed*"¹³ beskriver han, hvordan han var med til at gennemlæse Paracelsus's skrifter.

Under en Italiensrejse i 1786-1788 genoptog han Faust og omarbejdede manuscriptet. 1790 udgav han "*Faust, ein Fragment.*" Mødet med Mefistofeles findes heller ikke i sin endelige form i denne udgave.

I 1808 udkom så den første egentlige del af "*Faust ein Tragödie*". Først i 1825 tog Goethe temaet op igen, på det tidspunkt 76 år gammel. Han forseglede det i august 1831. Umiddelbart før sin død nævner han i et brev, at der stadig er punkter i tragedien han vil ændre på. Goethe ønskede ikke Fausts anden del publiceret før efter sin død. Det er nærliggende at betragte Faustskikkelsen som repræsenterende noget centralt fra Goethes eget liv, om ikke Goethe selv.

I sin "*Digtning og Virkelighed*" har Goethe omtalt Agrippa i en passus i forbindelse med et portræt af en Hofraad Hüsgen, som Goethe var kommet i kontakt med gennem dennes søn fordi de fulgte skriveundervisning sammen. Goethe skrev:

"En af hans yndlingsbøger var Agrippas "De Vanitate Scientiarum", som han særlig anbefalede mig, og som en tid lang bragte en del forvirring i min unge hjerne. Ung som jeg var, vilde jeg jo helst se optimistisk på tilværelsen og havde saa temmelig forsonet mig med Gud eller Guderne; thi med årene var jeg kommet til den erkendelse, at der i livet dog også findes en del godt, som holder det onde i ligevægt, at man f. eks. godt kan komme sig efter en sygdom eller redde sig ud af en fare og ikke altid behøver at brække halsen. Også med hensyn til menneskets gøren og laden dømte jeg mere lemfældigt og fandt mangen en gang noget rosværdigt hos dem; men derom vilde min gamle herre ikke høre noget. Og da han engang havde givet en velkarrikeret Fremstilling af menneskelivet, mærkede jeg på ham, at han havde til hensigt at slutte den med at spille sin bedste trumf ud; som han i slige tilfælde havde for vane, klemte han det venstre, blinde øje til og så stift fremad med det højre; derefter sagde han med snøvlende røst: ""Også hos Gud finder jeg fejl. "" "

Så vi ved altså, at Goethe har kendt til Agrippa.

Fausts møde med Mefistofeles findes i den endelige tragedies indledende del. Faust spadserer en vidunderlig aften sammen med vennen Wagner, mens en samtale udspiller sig om forholdet imellem viden og væren, det jordiske og det højere. Da det begynder at skumre, får Faust øje på en sort hund, der strejfer rundt:

FAUST

Ser du den sorte hund, der kredser ud og ind?

MEN SIG IKKE NOGET TIL NOGEN. ET BREV UNDERRETTER OGSÅ HERDER OM DET MED PÅLÆG OM AT HANS MUND MÅ VÆRE LUKKET MED SYV SEGL. DET GLÆDER MIG SÅMEGET SÅ ALLE MINE INDVOLDE ER I BEVÆGELSE.

¹² MELLEMKÆBEENET.

¹³ (P. 377 BN D IP. 22 VOM ZWISCHEN.I

WAGNER

Den har jeg længe set. Er den måske så vigtig?

FAUST

Hvad tror du vel det er? Betragt den rigtig!

WAGNER

*En puddel, der har tabt sin herres spor
og vimser om, forknyt og bange*

FAUST

*Men se, hvordan den omkring os snor
i kredse, der blier mer og mere trange.
Og om jeg fejler, skinner
en stribe ild, hvorhen den går.*

WAGNER

*En skuffelse dit syn forblinder;
det er en puddelhund med sorte hår.*

FAUST

*Mig, tykkes, at han hilder i en snare
vor fod og til fordærv dens vandring vender.*

WAGNER

*Jeg ser ham rådvild hid og did at fare,
fordi han træffer to, han ikke kender.*

FAUST

Alt mindskes kredsen, se han nærmer sig!

WAGNER

*Nu ser du selv, det var en hund og ej
et spøgelse, vi mødte på vores vej.
Han knurrer, jorden med sin hale fejler
og lægger sig, som alle hunde plejer.*

FAUST

Nå kom, følg med os, stakkels dyr!

WAGNER

*En sådan puddel er en morsom fyr.
Så snart du stille står, sin fart han stopper;
du lokker, og han op imod dig hopper;
hvad du la'er falde, han dig atter bringer
og efter stokken fluks i vandet springer.*

FAUST

*Ja, du har sagtens ret. I dens natur
ej spor af ånd; det hele kun dressur.*

WAGNER

*En hund, når den er vel dresseret,
kan mere selv en mand, som har studeret.
Studenternes lærevillige skolar
fortjener vel den gunst, du vist den har.*

(De går ind gennem byporten.)

Faust tager hunden med ind på sit studerekammer, hvor han giver sig til at oversætte fra Biblen. Imens begynder dyret at gøre sig umulig med tuden og knurren. Til sidst truer Faust med at smide det urolige kræ på porten, hvorefter følgende scene udspiller sig.

FAUST

*Men hvad må jeg se!
Kan sligt naturligt ske?
Er det skuffelse? Er det virkelighed?
Hvor bliver min puddel lang og bred!
Hvor svulmer den op!
Det er ej længer en hundekrop!
Tog jeg et spøgelse hjem i min stue?
En nilhest ligner den! Øjnene lue,
gabet griner med grådige tænder!
Vent blot lidt! Det troldeøj jeg kender!
En sådan skiftning fra helvedes rige
må for Salomons nøgle vige.*

En dramatisk scene udspiller sig nu, hvor Faust med hjælp fra formlerne i Salomons Nøgle¹⁴ forsøger at mane tøjriet i jorden. Men intet bider på puddelhunden, der tilsyneladende svulmer op i det uendelige, indtil situationen, der arbejder sig hen mod et voldsomt klimaks, får Faust til at brøle:

FAUST

*Tør du vel trodse tegnet på ham,
som kender ingen fødselsstund,
som nævnes ej af nogen mund,
som er gennem alle himle gydt,
hvis blod for niddinghånd har flydt?*

*Henne bag ovnens kant
svulmer han op til en elefant;
hele rummet fylder hans krop,
og hen som i tåge den flyder.
Stig nu ikke mod loftet op!
Ned for min fod! Din mester byder!
Du ser, jeg ej forgæves truer.
Jeg svider dig med hellige luer!
Vogt dig og gys
for det trefold glødende lys!*

---

¹⁴ BOG MED ÅNDEBESVÆRGELSER .

*Vogt dig og gys
for min sidste, min stærkeste kunst!*

MEFISTOFELES

(træder, idet tågen spreder sig, frem bag ovnen, klædt som en vandrende skolast)

Hvortil den megen larm? Hvad ønsker I, med gunst?

FAUST

*Så det var altså pudlens kerne!
En vandrende skolast! Nu må jeg le.*

MEFISTOFELES

*Min hyldest først til videnskabens stjerne!
I lod mig svede grundigt nys, o ve!*

Den Zebrastribede Puddelkerne

Den Zebrastribede Puddelkerne er titlen på en bog udgivet i 1986 af den svenske socialrådgiver og psykoterapeut Barbro Sandin. Den omhandler beskrivelser af det skizofrene menneske og fremlægger en behandlingsmodel, som Sandin har høstet gode erfaringer med. Bogen indeholder en lille samling sygehistorier, hvorimellem vi finder historien om Oskar, der som patient havde en række samtaler med Sandin. På et tidligt tidspunkt under samtalerne gav Oskar udtryk for sin opfattelse af sig selv på denne måde:

"Jeg ved jo godt, at ethvert menneske har en puddelkerne, men hos mig er den zebrastribet."

Sandin har i sin beskrivelse af samtalerne fremlagt eksempler på de kommunikationsproblemer, hun så sig stillet overfor i samtalerne med Oskar og sine øvrige patienter. Den ensomhed, der ofte kendetegner denne patientgruppe, må være en kilde til lidelser, der næppe kan fattes fuldt ud af andre. Sandin har med dette udgangspunkt søgt, gennem samtaler at finde nærmere ind til mennesket bag patienten. Hun fremlægger sine synspunkter således:

"det er vores åbenbare pligt at lytte til patienternes kommunikative adfærd. Vi bør også påtage os ansvaret for vores egne ubevidste fantasier og tendenser og tilstræbe en højere grad af bevidsthed for på den måde at kunne hjælpe patienten med at klare sine. Patienten er i defensiven - ellers var han ikke patient. Han har et stort behov for omgivelsernes redelige bestræbelser på forståelse ud fra det kommunikationsniveau, han behersker."

Eftertanke

Ord er sælsomme, ikke mindst det skrevne blotter mystiske dybder i tilværelsen. Skriftegn og skrift er blevet tillagt magiske egenskaber i mange kulturer. Forfatteren James Joyce har beskrevet, hvordan han oplevede at verden faktisk formedes efter hvad han skrev om den. Svært at tro, men dybest set også vanskeligt at tilbagevise. I det her stykke skriveri har hårde fakta blandet sig med formodninger og forlydender med flydende overgange. Der var en mand med en hund en gang. Der var en digter og et teaterdrama, der blev kendt og glemt igen. Der sad en patient i stolen overfor sin psykiater, og i dennes tilsyneladende meningsløse talestrøm dukker reflekser af urgamle konflikter op til overfladen. Den som har øren hører. Den som forstår forstår.

Litteraturhenvisninger:

/1/ MORLEY, HENRY: THE LIFE OF CORNELIUS AGRIPPA, 2 VOLS. LONDON 1856

/2/ ZILBOORG, GREGORY: THE MEDICAL MAN AND THE WITCH DURING THE RENAISSANCE ENGLAND 1935

/3/ GOETHE, JOHANN WOLFGANG VON: FAUST TO AFHANDLINGER OM "ANSKUENDE DØMMEKRAFT." O.L.

/4/ GOETHE, JOHANN WOLFGANG VON: DIE FAUSTDICHTUNGEN. GEDENKAUSGABE DER WERKE, BRIEFE UND GESPRÄCHE. STUTTGART 1949

/5/ GOETHE J.W. GOETHES VÆRKER VED P.A. ROSENBERG 13 DIGTNING OG VIRKELIGHED I H. ASCHENHOUG & CO DANSK FORLAG KØBENHAVN 1928
[OM AGRIPPA P. 176. OM PARACELSDUS P. 377]

/6/ GOETHE J.W. FAUST OVERSAT AF P.HANSEN GYLDENDAL 1967

/7/GOETHE J.W. GOETHE 5 GEDENKENAUSGABE DIE FAUST DICHTUNGEN ATREMIS VERLAG ZÜRICH UND STUTTGART 2. AUSGABE 1962

/8/PERMIN & MADSEN: FAUST- EN LÆGE. ARTIKEL I BIBLIOTEK FOR LÆGER.

/9/SANDIN BARBRO DEN ZEBRASTRIBEDE PUDELKERNE . ROSINANTE 1986
ISBN 87-7357-098-2

/10/GOETHE J.W. FAUST OVERSAT AF A. ROSENBERG VINDROSE DANMARK 1990